

quia scriptura est medium extraordinarium, quod nunquam in Ecclesia habitum est velut praescriptum, tum etiam quia, ut inquit Diana, talis modus confessionis de se est publicus, cum scriptura sit de se publica. — Diana, t. 1. tr. 3. Resol. 72. n. 2. (49). Permitti tamen id potest; at curandum, ut statim scriptura aboleatur.

316. — **QUAER.** 8° *An, vel quomodo confiteri teneantur ignari idiomatis loci, in quo confiteri volunt?*

Resp. Ignari idiomatis loci, in quo versantur, et carentes confessario, a quo intelligi possint, tenentur urgente praecepto annuae confessionis, et in articulo mortis, confiteri aliquo modo, saltem signis generalibus. Ratio est, quia urget praeceptum divinum et ecclesiasticum. Nam etsi materialiter integre confiteri nequeunt, tenentur tamen ad id quod possunt. — S. Lig. n. 479., etc.

QUAER. 9° *An ignari idiomatis teneantur confiteri per interpretem, si possint?*

Resp. Neg., quia confiteri per interpretem est onus gravissimum et

(49) Utique S. Alph. lib. 6. n. 429. habet: *communior sententia affirmat.* Verum

1° In primis inspiciendum foret, utrum iure quidam Auctores pro alterutra allegentur. Ita v. gr. pro affirmante videtur citatum Toletum, qui tamen rotundis verbis scribit (lib. 3. c. 6. n. 5.): *Quarto potest esse scripto, ut poenitens scribat, et confessor legat, quod in muto, aut alio impedito posset contingere; et est vera confessio, quamvis ad hanc nec teneatur poenitens, quia ex se est publica. Nam quod scripto mandatur, ex se permanens est.* Pari modo quosdam Auctores cernere licet ab his pro affirmante, ab aliis pro negante citatos.

2° Cum sat longa Auctorum series pro utraque opinione afferri facile possit, nil mirum, quod communiorem quidam affirmantem opinionem dixerint, alii autem negantem, prout scilicet in oculos isti potius quam alii Auctores incurrerunt.

3° Quod vero caput est, cum illi, qui affirmantem sententiam tenent, hanc non nisi uti probabiliorem tueantur, ac fere non negent oppositae probabilitatem; iam quod attinet ad praxim, ad imponendam videlicet confessionis per scripturam obli-

gationem, affirmativae sententiae vix aut ne vix quidem aliquid deferre ponderis fas est.

4° Idque eo magis valere debet, si inspicias, quidnam Auctores, qui affirmantem tenent, suggerunt, ut rite id fiat. Suarez v. gr. postquam (*De Poenit.* disp. 36. sect. 6. n. 7.) dixit, hanc sententiam sibi *videri probabiliorum*, hos modos id exequendi subdit: *Caictanus adhibet modum, quia potest poenitens in una charta scribere omnes species peccatorum, et in alia varios numeros, et postea in confessione signo ostendere peccatum et numerum. Petrus Soto adhibet alium, ut non antea scribat, sed coram Sacerdote, et statim rumpat. Quod enim Dominicus Soto ait, posse sacerdotem rapere chartam de manibus et publicare, nullius est momenti; nam etiam posset confessionem voce factam manifestare etc.*; quae Suarezii animadversio forte non omnibus probabitur; nam aliud est, quod sacerdos verbis revelare possit, aliud quod prolato poenitentis scripto dicta probare queat. Caeterum quisnam eiusmodi obligationes, et quidem mere probabiles, iniungi posse affirmet?

multis periculis obnoxium, v. gr. revelationis, irrisionis, etc. Excipe, si in periculo mortis poenitens idiomatis ignarus dubitet de contritione perfecta, quia in eo casu confessio foret medium ad salutem omnino necessarium (50). — S. Lig. *ibid.*

PUNCTUM II. — *De confessione et absolutione moribundorum.*

317. — I. Absolvi potest et debet, et quidem *absolute*, quilibet moribundus qui aliquo modo, voce vel signo confitetur, vel absolutionem petit. Ratio est, quia adsunt omnia requisita ad Sacramentum, et ad confessionem formaliter integram. — S. Lig. n. 480., *et alii communiter.*

II. Absolvi potest et debet, saltem *conditionate*, quilibet moribundus, in quo attritio et confessio praesumi possunt aliquo modo, quantumvis tenuiter probabili; quia in casu extremae necessitatis etiam in Sacramentorum administratione licet uti opinione etiam parum fundata. — S. Lig. n. 482., *et alii communiter* contra alios.

III. Absolvi nullo modo potest moribundus, qui omnino recusat Sacramentum Poenitentiae, vel qui nullo modo praesumi potest attritus (51). Ratio luculentissime patet.

318. **RESOLVES.** — 1° Absolvendi sunt omnes moribundi nondum sensibus destituti et in absolutionem consentientes, mandatisque Confessarii obtemperantes: *absolute* quidem, si confessionem ultro requirant, aut si libenti animo confiteri proponant; *conditionate* vero, si aegre vix

(50) Non quidem S. Alphonsus, sed Busembaum scripserat, *non teneri quempiam per interpretem confiteri, nisi forte in periculo mortis, in quo aliqua minora confiteri sufficit.* Quibus S. Alphonsus subiicit (n. 479.): *sed etiam tempore mortis probabile est, eum non teneri.* Addit deinde ex Viva: *Nisi infirmus dubius sit de contritione, ut Viva q. 4. art. 3. n. 10. Sufficit tamen tunc dicere unum veniale, Salm... et Viva.* — Verum ista Vivae exceptio pertinet ad opinionem iam antiquatam, quae nempe dubium habet sacramenti valorem etiam in mortis articulo, nisi aliquod peccatum speciale clavibus subiiciatur; praesertim cum necessitas interpretis excludi poenitus videatur illis verbis Conc. Lateran. (C. *Omnes utriusque* 12. *De Poenit. et Remiss.*): *Sua solus peccata... confiteatur, etc.* iidemque verbis Con-

cilii Tridentini (sess. 14. cap. 5.), *quoad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem*; quibus accedit Responsum S. Congreg. 28. Febr. 1633. (apud Scavini Tr. 10. disp. 1. cap. 2. art. 2.) declarans, *poenitentem, qui non vult uti interprete, posse et debere absolvi.* Et sane mox A. ex communi sententia *omnia requisita ad sacramentum et Confessionem formaliter integram* adesse statuit, etiamsi poenitens aliquo tantum signo absolutionem petat.

(51) Quod absolvi is non debeat nec possit, qui nulla ratione dispositus censeri potest diffitebitur nemo. Verum cum dispositio praesumi possit vel in eo, qui sensibus destituitur in ipso peccandi actu (ut Auctor post alios habet in Resolutionibus), vix apparet, quandonam futurum sit, ut nullo modo moribundus possit attritus praesumi.

ad aliqualem confessionem inducantur, aut si de ipsorum sufficienti dispositione prudenter dubitetur. — *Ita communiter.*

2° Absolvendi sunt, saltem *conditionate*, omnes moribundi sensibus destituti, qui ante sensuum privationem expresse confessionis desiderium ostenderunt, v. gr. iubendo advocari Sacerdotem, etc. Ratio est, quia censetur vere confiteri per testimonium adstantium; videtur enim tunc fieri veluti confessio per interpretem. Constat ex Conciliis et ex *Rituale Rom.* (*). — S. Lig. n. 481.

3° Absolvendi sunt *sub conditione* moribundi omnes sensibus omnino destituti, qui christiane vixerunt, etsi tunc nec doloris, nec desiderii confessionis signum ullum dederint. Ratio est, quia in istis praesumi potest dolor et desiderium absolutionis. — S. Lig. n. 482. — Lacroix, n. 1162. Elbel, n. 208. — Collet, c. 6., etc.

4° Absolvendi sunt *conditionate* etiam alii moribundi sensibus destituti, qui parum christiane vixerunt: quia adhuc in ipsis praesumi aliquo modo potest poenitentia et confessionis desiderium (52). — Collet, *ibid.* — Lacroix, *ibid.*

(*) *Rituale Romanum de Sacr. Poenit.* n. 24. mentionem non facit apponendae in hoc casu conditionis: sed simpliciter dicit: *si confitendi desiderium sive per se sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Cf. *Op. Th. Mor.* V. 5. tr. de *Poenit.* n. 397. deinceps.

(52) Consona haec sunt doctrinae, quam apud S. Augustinum (*De Adult. Coniug.* lib. 1. cap. 26. n. 33.) legimus. *Catechumenis* (inquit) *in huius vitae ultimo constitutis, si morbo aut casu aliquo sic oppressi sint, ut quamvis adhuc vivant, petere sibi tamen baptismum... non possint, prosit eis, quod eorum in fide christiana iam nota voluntas est, ut eo modo baptizentur, quo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit... Etiamsi voluntas eius incerta est, multo satius est nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit, an nolit, sic non apparet.* Quae postrema satis indicant de iis quoque rem esse, qui dispositi sint, nec ne, minime liquet, propterea quod nullum signum voluntatis suae praebere possunt. Et haec

quidem valere etiam de Sacramento Poenitentiae, idem S. Doctor (*ibid.* cap. 28. n. 35.) his verbis tradit: *Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium coniugiis copulati retinent adulterina consortia, cum salvo corpore non admittamus ad baptismum, tamen si desperati (et intra es poenitentes) iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum caeteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinae carnis illecebra usque ad baptismum statuerant detineri?... Quae autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte poenitentem finiendae vitae periculum praeoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha pacis exire velle debet mater Ecclesia.* In quo textu verba illa, *intra se poenitentes*, quae in quibusdam codicibus et editionibus leguntur, ad poenitentiam referuntur, quae coniicitur, non ad eam quae se aliquo signo prodat, ut contextus per se clamat.

5° Potest *probabiliter sub conditione* absolvi moribundus destitutus sensibus in actu ipso peccati, v. gr. in duello, adulterio, furto, etc. quia etiam ille sufficienter dispositus esse potest. Id praesertim locum habet pro illo, qui ad peccatum fortasse fuit adductus timore, respectu humano, etc... — S. Lig. n. 483. — Elbel, n. 211., *et alii probabiliter.*

APPENDIX I.

DE EXAMINE CONSCIENTIAE.

319. **Principia.** — I. Poenitens sub gravi tenetur *per se* loquendo, diligens examen peccatorum mortalium ante confessionem instituere. Id sequitur ex praecepto integritatis etiam materialis, quantum fieri potest, procurandae. Cum enim teneatur numerum et speciem peccatorum con-

Duplex porro adest ratio, qua praemissa S. Doctoris, sententia, quatenus vel baptismum vel reconciliationem tribuendam docet homini, qui nullo indicio praesentem voluntatem manifestat, componi potest et solet cum communi doctrina de sacramento Poenitentiae. Nam cum communiter consentiant DD., absolutionem, saltem sub conditione, eiusmodi moribundis denegandam non esse; Viva tamen cum quibusdam aliis (apud S. Alphons. lib. 6. n. 482.) iuxta opinionem, quae actus poenitentis vult esse sacramenti *materiam ex qua*, atque adeo aliquo modo sensibiles esse debere, eatenus contendit moribundum posse absolvi, quatenus quoslibet eius motus, suspiria, anxiam respirationem, oculorum contorsionem, etc., dicit accipienda esse tanquam signa, quibus ipse absolutionem petat, et quae in tanta necessitate ad dandam absolutionem sub conditione sufficient. Alii vero iuxta diversam, quae scholae Scotisticae tribuitur, opinionem, reponunt (apud eundem S. Alph. l. c.) non obstande, quod infirmus voluntatis sua signum praebere non possit; actus enim poenitentis esse tantum *materiam circa quam*, idest dispositionem ad sacramentum, quae non necessario debet esse sensibilis: de qua utraque opinione iam nonnulla superius (in not. ad n. 229.) diximus.

Haec, uti patet, ad praxim nihil conferunt, quia in praxi dandam absolutionem utriusque opinionis patroni contendunt. Veruntamen si quaeratur, utra pars solidiori ratione moveatur ad definiendum, in iis adiunctis posse ac debere moribundum absolvi, aegre forte quis palmam primae sententiae tribuet. Ac primo quidem in priori opinione illud merito durum videbitur, quod si moribundus nullum prorsus externum motum (ut subinde fit) praefert, absolutio nullo pacto ex eiusdem principis, deficiente scilicet materia sensibili, poterit impertiri. Deinde vero cum in eo par sit utraque opinio, quod in praesumenda infirmi dispositione aequae coniecturis uti debeat; probabilitas tamen, quae requiritur de sacramenti validitate, longe maior in posteriori, quam in priori opinione elucet. Probabilitas enim sententiae, quae poenitentis actus habet uti *materiam circa quam*, adeoque ad sacramenti essentiam externum dispositionis signum a poenitente non requirit, longe excedit probabilitatem, qua motus digiti, aut oculorum contorsio, aut anxiosa respiratio infirmi ceu signa petentis absolutionem iuxta priorem sententiam accipi debent, quaeque ab ipsis hisce AA. *tenuis* appellatur (apud S. Alph. l. c.), et reipsa ita tenuis esse potest, ut facile e manibus imo et oculis elabatur.